

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

№.....
..... 2018 г.

ДО
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Д О К Л А Д

от Красимир Вълчев - министър на образованието и науката

Относно: *проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на нормативни актове на Министерския съвет*

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

На основание на чл. 31, ал. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация предлагам на Вашето внимание проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на нормативни актове на Министерския съвет.

С проекта на Постановление се предлагат изменения и допълнения в четири нормативни акта, уреждащи обществени отношения в системата на висшето образование.

I. С предлаганите промени в Постановление № 328 на Министерския съвет от 2015 г. се усъвършенства механизмът за диференцирано финансиране, запазвайки концепцията, заложена в Закона за висшето образование (ЗВО) и в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България.

В Приложение № 2 към чл. 2 от Постановлението е направена промяна в изчислението на коефициента за научни изследвания (**Кни**) за определени области на

висшето образование като „Социални, стопански и правни науки“ и „Хуманитарни науки“, включително и за професионални направления „Здравни грижи“, „Обществено здраве“ и „Теория и управление на образованието“. Обучението в горепосочените области на висше образование и професионални направления се характеризира с нисък интензитет на научна дейност и ниска цитируемост, което води до необходимостта от промяна на базата в изчисленията с цел постигането на равен старт с останалите професионални направления по този показател.

За професионални направления „Религия и теология“ и „Теория на изкуствата“ коефициентът за научни изследвания вече се определя в размер на единица, тъй като за тях не е обосновано да участват в измерването на научни показатели.

Въведени са два допълнителни коефициента. Първият е за приоритетни професионални направления с намаляващ прием, като за тях се наблюдава отчетен период от 5 години назад във времето. Вторият коефициент е константен и със стойност от 1,12, но само за обучения по професионални направления в определени области на страната с нисък икономически статус. Това са областите Видин, Враца, Кърджали, Смолян и Ловеч, където има филиали на държавни висши училища. Целта от въвеждането на първия допълнителен коефициент е да бъде насърчен приемът по приоритетни професионални направления, там където няма достатъчно интерес от страна на кандидат-студентите. Вторият коефициент се въвежда на териториален принцип и неговата необходимост произлиза от нуждата да бъде подпомогнато обучението в области на страната със слабо икономическо развитие, в които има филиали на университети.

С предложените промени се утвърждава политиката на концентриране на финансирането в професионалните направления и висшите училища, получили по-висока оценка за качество и съответствие с потребностите на пазара на труда, реструктуриране към професионални направления, за които се очаква бъдещ недостиг от кадри на пазара на труда, и насърчаване на профилната оптимизация.

II. Необходимостта от извършване на промени в Постановление № 64 на Министерския съвет от 2016 г. за условията и реда за утвърждаване броя на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните висши училища и за приемане на Списък на приоритетните професионални направления и Списък на защитените специалности е обусловена от изследване ефектите на методиката за приема на студенти по някои професионални направления, динамичните промени на пазара на труда и необходимостта от синхронизиране на процесите от търсене и предлагане на специалисти с висше образование.

В резултат на насърчаващия механизъм на чл. 4, ал. 2 на ПМС № 64 от 25.03.2016 г., според който максимално допустимият брой на приеманите за обучение студенти и докторанти се определя за равен на свободния капацитет на съответното професионално направление, планираният прием в държавните висши училища (ДВУ), както и неговата реализация през последните две години, беше увеличен за професионално направление (ПН) „Информатика и компютърни науки“ и ПН „Комуникационна и компютърна техника“. Достигнатият по-голям брой на приетите студенти по тези ПН през последните две учебни години дава възможност за устойчиво планиране на по-голям брой на приеманите студенти през следващите учебни години чрез прилагане на механизма за определянето на максимално допустимият брой на приеманите за обучение студенти и докторанти по реда, разписан чл. 4, ал. 1 от ПМС № 64 от 25.03.2016 г. Вследствие на това се предлага тези ПН да отпаднат от регулацията на чл. 4, ал. 2 на Постановлението, като утвърждавания прием по тях се изчислява с коефициент, определен в т. 1.3 от Методиката, разписана в Приложение № 1.

Предвижда се, разпоредбата на чл. 4, ал. 2 от ПМС № 64 от 25.03.2016 г., съгласно която максимално допустимият брой на приеманите за обучение студенти и докторанти да се определя за равен на свободния капацитет на съответното ПН, да се прилага освен за ПН „Математика“ и за следните ПН: „Педагогика на обучението по...“, „Религия и теология“, „Физически науки“, „Химически науки“, „Енергетика“, „Материали и материалознание“ и „Химически технологии“.

Тази мярка има за цел в средносрочен план да обезпечи пазара на труда с необходимите кадри, придобили висше образование по специалности от цитираните ПН.

Предвижда се за неприоритетни ПН, за които максимално допустимият брой на приеманите за обучение студенти и докторанти е под 15, да не се предлага за утвърждаване прием. Тази мярка има за цел да ускори процеса по оптимизиране броя на ПН, по които висшите училища провеждат обучение.

Друга промяна е свързана с възможността за утвърждаване на по-голям брой на обучаваните студенти от определения по реда на чл. 5 от ПМС № 64 от 25.03.2016 г., за висши училища, които обучават по ПН „Туризм“ и се намират в административни области, за които добавената стойност по факторни разходи, която се формира от сектор „Туризм“, е средно над 4% по данни на Националния статистически институт за последните три години.

Исканата промяна е мотивирана от необходимостта на туристическата индустрия в България от оперативни мениджъри и изпълнителски кадри.

С изпълнението на приоритетните действия на Стратегията за устойчиво развитие на туризма 2014-2030 г. България следва да утвърди своите позиции на световния туристически пазар. Най-силни като образ за България в съзнанието на туристите са морският и културният туризъм. По прогнози на Световната организация по туризма може да се очаква, че през 2020 г. България ще привлича над 9 млн. чуждестранни посетители, а през 2030 г. над 12 млн. чуждестранни граждани ще посещават страната ни с цел туризъм, т.е. входящият туристопоток към България ще се удвои спрямо регистрирания през 2012 г.

Ето защо броят на кадрите, придобили специализирано висше образование, е от особено значение, за да може туристическият бизнес да се развива в съответствие със световните тенденции, да решава стратегически въпроси за пазарно присъствие и доходност, да съдейства за опазване на уникални природни и антропогенни ресурси.

С предложенията ще се регулира приемът, респективно финансирането на определени ПН, в които дадено висше училище не успява да се конкурира успешно с останалите. Това ще го мотивира да фокусира усилията си главно в направленията, в които обучението е с достатъчно високо качество и добра реализация на студентите. Така по естествен начин ще се укрепят ПН, подготвящи най-добрите специалисти.

III. По отношение на предлаганите промени в Постановление № 103 на Министерския съвет от 1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите зад граница Министерството на образованието и науката ежегодно предлага за утвърждаване от Министерския съвет за нашите сънародници от чужбина до 1000 места за студенти и до 20 места за докторанти, субсидирани от държавата. Осигурени са и до 120 месеца за следдипломна специализация. Съгласно Постановлението МОН ежегодно осигурява до 15 места в рамките на горепосочените 1000 места за класираните на първо място на националните олимпиади по български език и литература и за първенците на випуски на средни и висши училища в райони с компактно население от българска народност. Приетите студенти, докторанти и специализанти имат право на стипендия и субсидирано ползване на студентско общежитие и стол съгласно действащото законодателство.

Въпреки постигнатите успехи в образователната дейност въпросът за актуализацията на Постановлението отново е поставен на дневен ред. В резултат на обсъжданията и целенасочената национална политика се предлага увеличаване броя на приеманите студенти, докторанти и специализанти, както следва:

1. За образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ - от 1000 на 2000;

2. За първенците на националните олимпиади по български език и литература и на випуски на средни и висши училища – от 15 на 30, в рамките на местата по т. 1;

3. За образователната и научна степен „доктор“ - от 20 на 40;

4. За следдипломна специализация - от 120 месеца на 240 месеца.

Предлага се също включване на 31-во Общобразователно училище в гр. Одеса с преподаване на български език към училищата в Украйна, имащи право да предложат първенеца на випуска за обучение в българско държавно висше училище.

Във връзка с разширяването на мрежата от училища в чужбина с преподаване на български език и литература, история на България, география на България и др. се предлага увеличаване броя на преподавателите, изпращани от МОН в горепосочените училища, от 30 на 50.

Основните предпоставки за актуализация са следните:

До настоящия момент работата на Постоянната междуведомствена комисия по въпросите на образователната дейност сред българите в чужбина, създадена с Решение на Министерския съвет № 465/23.06.2011 г., беше насочена предимно към страни с традиционни, исторически оформили се български общности, за които се отбелязва трайна тенденция на увеличаване броя на кандидатите за обучение и специализация в български висши училища и научни организации.

Същевременно в редица други страни пребивават постоянно или обичайно значителен брой наши сънародници, чиито организации, регистрирани съгласно местното законодателството, осъществяват обучение чрез разширяваща се мрежа от неделни училища и други форми на образователно-културна дейност. Смятам, че нашите усилия следва да бъдат насочени и към тази немалка част от българската народност с цел мотивиране и привличане на млади българи, живеещи или обучаващи се извън Република България, да продължат обучението си в Родината. След завършване на обучението би следвало да се създадат възможности за тяхната професионална реализация и оставане за постоянно в страната.

Горепосочените предложения са в съответствие с Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021 г., Приоритет 6 „Ограничаване на негативните демографски тенденции“, Мярка 100 „Подобряване на образователните дейности спрямо лицата от българска народност, които идват да учат в България“.

IV. Предложените промени в Постановление № 90 на Министерския съвет от 2000 година за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и

специализантите от държавните висши училища и научни организации са в две основни посоки:

Основната предлагана промяна е свързана със създаването на възможност за висшите училища да предоставят допълнителни стипендии на студентите, обучаващи се в специалност от т. нар. приоритетни професионални направления. Това е израз на държавната политика, очертана в Стратегията за развитие на висшето образование, приета от Народното събрание, и направените анализи на висшето образование и пазара на труда. Едно професионално направление е приоритетно, когато е налице разрыв между днешното търсене на пазара на образование и бъдещите потребности на пазара на труда.

През последните пет години студентите по професионално направление „Икономика“ са се увеличили с 4%, по професионално направление „Право“ – със 17%, по професионално направление „Психология“ – с 21%, а по професионалните направления от медицинските науки с над 60%. От друга страна, броят на студентите в професионално направление „Педагогика на обучението по...“ е намалял с 24% на фона на данните, показващи, че през следващите 10 години над 45 000 учители ще навлязат в пенсионна възраст. Ако сега не бъдат предприети действия за увеличаване броя на студентите по педагогически специалности, след години ще имаме недостиг на кадри във всички сфери, в т. ч. и на юристи и икономисти. Броят на студентите по професионално направление „Електротехника“ е намалял с 23%, по професионално направление „Машинно инженерство – с 22%, по професионално направление „Енергетика“ – с 26%, по професионално направление „Архитектура, строителство и геодезия“ – с 30%, по „Химични технологии“ – с 34%. Работодателските организации и анализите на пазара на труда алармират за увеличаващ се недостиг на технически и инженерни кадри с висше образование. Като погледнем и анализираме двете страни – пазара на труда и пазара на образование, се виждат задълбочаващите се диспропорции между тези два пазара.

От началото на 2016 г. до момента студентите, обучаващи се в специалности от приоритетни професионални направления, бяха стимулирани с допълнителни стипендии, но финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове по линия на проект, изпълняван по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. През двете години на проекта целите и индикаторите му бяха преизпълнени и над 30 000 студенти от приоритетни професионални направления получиха стимулиране чрез тази допълнителна стипендия. След края на проекта от втория семестър на настоящата учебна 2017/2018 г. финансирането трябва да се обезпечи с държавни средства, тъй като този тип стипендия е израз на държавната политика и предоставянето ѝ следва вече

посочените идентифицирани приоритети и набелязани мерки за интервенция на пазара на образователни услуги в съответствие с изискванията на пазара на труда.

Другата предвиждана промяна в ПМС № 90/2000 г. е свързана с актуализирането на размерите на някои видове стипендии. Променя се размерът на стипендията за докторантите от 450 на 500 лв. месечно. Това увеличение отчита променените социално-икономически условия и е израз на държавната политика за стимулиране на научните изследвания. Промяната на размера е максималната възможна на този етап и е следствие от редица направени анализи и проведени разговори с представители на докторантите и висшите училища. Увеличава се от 135 на 250 лв. и размерът на стипендиите, предоставяни на студенти – чужденци, приети за обучение в Република България по Централноевропейската програма за обмен в университетското образование СЕЕPUS III, за да се постигне донякъде по-справедливо компенсиране на разходите на тези студенти при престоя им в България, тъй като българските студенти, обучаващи се в чужди висши училища по тази програма за обмен, получават там стипендии в размер на около 200 евро. В изпълнение на националната политика спрямо българите зад граница увеличение има и при стипендиите, предоставяни на студенти, приети за обучение в Тараклийския държавен университет по Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Молдова за подпомагане на Тараклийския държавен университет.

Предложеният проект на акт е съгласуван по реда на чл. 32, ал. 1 и 5 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, като получените бележки и предложения са включени в справка за отразяването им.

Проектът на Постановлението е публикуван на основание чл. 26, ал. 2 и 3 от Закона за нормативните актове и чл. 85, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация на интернет страницата на Министерството на образованието и науката и на Портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Проектът на Постановление не съдържа разпоредби, транспониращи актове на Европейския съюз, поради което не е приложена справка за съответствие с европейското право.

Предложеният проект на Постановление на Министерския съвет няма да доведе до пряко и/или косвено въздействие върху държавния бюджет, поради което е приложена финансова обосновка по Приложение № 2.2 към чл. 35, ал. 1, т. 4, буква „б“ от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

Предвид гореизложеното на основание чл. 9, ал. 5 от Закона за висшето образование, във връзка с чл. 31, ал. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, предлагам Министерският съвет да обсъди и приеме проекта на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на нормативни актове на Министерския съвет.

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ

Министър на образованието и науката